

כג ע"א

[א] גמרא הני שלשה, חמשה, שבעה כנגד מי כו' - כצ"ל.

אור אליהו

הסופר בלשון תרגום, יוצא ידי חובה אע"פ שיודע אשורית.

והראיה שהגמ' דילן סבירא לה כשמואל בירושלמי, שהנה על דברי המשנה (יז ע"א) "קראה תרגום לא יצא", הקשתה הגמ' (יח ע"א): "היכי דמי, אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום, היינו על פה". ומדובר כאן שיודע אשורית⁷⁷, ומדפרידך גמ' רק ממה שנחשב שקורא בעל פה, ולא פריך מעצם זה שקורא תרגום, מבואר שגם מי שיודע אשורית וקורא בלעז יוצא ידי חובה⁷⁸.

[א] כגמרא: "הני שלשה, חמשה, שבעה כנגד מי, פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד דעמיה ומנו רבי שמעון בן פזי, ואמרי לה רבי שמעון בן פזי וחד דעמיה ומנו רבי יצחק בר נחמני, ואמרי לה רבי שמואל בר נחמני, חד אמר כנגד ברכת כהנים, וחד אמר כנגד שלשה שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלך, שבעה רואי פני המלך". כן צריך לומר⁷⁹. ולא

"יודע אשורית ויודע לעז, אינו יוצא בה אלא אשורית" הכוונה אפילו כתובה בלעז⁷⁴.

וכאן, מה שיוצא כשקורא בלשון תרגום את מה שהשמיט הסופר אע"פ שיודע אשורית, הוא משום שמדובר דוקא בשקורא מקצתה של המגילה באופן זה, כמו שכתוב בגמ': "תנו רבנן השמיט בה סופר אותיות או פסוקין וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם יצא. מיתבי, היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות אם רשומן ניכר כשרה ואם לאו פסולה, לא קשיא הא בכולה הא במקצתה". והטעם שיצא, כי היכי דיצא אם היה קורא באשורית בעל פה⁷⁵, שכיון שאינו קורא פסוקים אלו מתוך המגילה, אין הבדל אם קורא באשורית או בלעז.

אלא שי"ל הסבר נוסף, דגמ' דידן סבירא לה כשמואל בירושלמי⁷⁶, שגם מי שיודע אשורית יוצא בלשון לעז, דלא כר' אבהו, שסובר שמי שיודע אשורית אינו יוצא בלשון לעז כנ"ל. ולכן כשקורא את מה שהשמיט

76. וכן כתב רבינו בביאורו לשו"ע (שם סעיף י): "אלא שי"ל דגמרא דידן ס"ל כשמואל, דזו הברייתא השמיט הסופר כו' דשמואל היא, כמו שכתוב שם בירושלמי, ולפי זה קי"ל כשמואל וזהו סברא שניה דיצא".

77. שאם לא כן, איך יודע לתרגם את לשון המקרא לתרגום.

78. ולכן כשאין בעיה של קריאה בעל פה, כגון שכתובה תרגום וקורא תרגום (כמו שהעמידה הגמ' שם את המשנה), יוצא ידי חובה גם כשיודע אשורית.

79. וכן הגיה המהרש"א. וכן משמע בתוס' (ד"ה הני): "אבל מששה של יום הכפורים לא בעי עד לקמן. קשיא אמאי לא בעי מד' של ראש חדש

74. שהטעם אינו משום שקורא בעל פה, אלא משום שלא התירו קריאה בלעז אלא רק למי שאינו יודע אשורית, כנ"ל בדברי הרמב"ן הערה 69.

75. כמבואר בשו"ע (תרץ, ג) "צריך לקרותה כולה, ומתוך הכתב, ואם קראה על פה לא יצא. וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחילה, אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות, אפילו עד חציה, וקראם הקורא על פה, יצא. הגה: אבל אם השמיט תחילתה או סופה, אפילו מעוטה, לא יצא (ר"ן) ואפי' באמצעה דוקא דלא השמיט ענין שלם (ב"י בשם א"ח) אבל ביותר מחציה, אפילו הן כתובות, אלא שהן מטושטשות ואין רישומן ניכר, פסולה". וכתב שם רבינו: "אבל ביותר כו' - מדאמרין במקצתה".

כה ע"א

[א] גמ' ויש לא נקרין ולא מתרגמין - תא"מ.

אור אליהו

זו קשה, שהרי הברייטא בהמשך מפרטת רק את אלו שנקרין ומתרגמין⁸², וכן את אלו שנקרין ולא מתרגמין, ואילו את אלו שלא נקרין ולא מתרגמין לא מזכירה הברייטא כלל⁸³.

ועוד קשה מסברא, שכן הטעם שיש שנקרין ולא מתרגמין, הוא משום עמי הארצות, שיודעים לשון התרגום ואינם יודעים לשון הקודש, אם כן, כל שלא מתרגמין אין חשש זה, ומה טעם שגם "לא נקרין". ועל כן, בש"ס של רבינו היו **תיבות אלו** של: "ויש לא נקרין ולא מתרגמין" – מחוקות⁸⁴.

סתם. וכיון שלגבי מעשה אמנון לא הביא אפשרות **שלא נקרא**, אם כן מבואר שלא גרס בברייטא **"לא נקרין ולא מתרגמין"**, שהרי הברייטא לא מפרשת אפשרות זו ודו"ק. וכן משמע ברמב"ם (תפילה יב, יב): "ולא כל המקראות מתרגמין בצבור, מעשה ראובן וברכת כהנים ומעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם וגו' ועוד פסוק אחד ויגף ה' את העם - כולם נקראין ולא מתרגמין, ובמעשה אמנון במקום שנאמר אמנון **בן דוד נקרא** ולא מתרגם". ומשמע שכשלא כתוב "בן דוד" נקרא ומתרגם. ואם כן מבואר שלא גרס בברייטא "ויש לא נקרין ולא מתרגמין" וכנ"ל לגבי המאירי. וכן בכת"י גטינגן 3 לא גורסים בברייטא כלל את התיבות: "ויש לא נקרין ולא מתרגמין".

והנה במגלת סמנים (עמ' נה הוצאת מכון אהבת שלום) הביא רביה לגירסא זו מהסימן שמופיע להלן (ע"ב): "ואלו **נקרין** ולא מתרגמין (**רעבדן סימן**)". וז"ל המגלת סמנים: "ואלו **נקרין** ולא מתרגמין **רעבדן סימן**, מעשה ראובן, מעשה עגל השני, ברכת כהנים, דוד ואמנון - זהו ביאור הפשוט של הסימן. מכאן אנו רואים כמה גדול

כגירסא שהייתה בדפוסים ישנים⁸⁰: "הני שלשה, ארבעה, חמישה, ששה ושבעה כנגד מי"⁸¹.

ונראה הטעם, שכן הגמ' שם הביאה מיד אח"כ את הטעם רק לגבי שלשה, חמישה ושבעה כנ"ל. ורק בהמשך הסוגיא ביאר רב יהודה כנגד מי תיקנו ששה של יום הכפורים, ולגבי ארבעה של ר"ח וחול המועד לא ביארה הגמ' כלל כנגד מי תיקנו.

[א] בגמ': "תנו רבנן, יש נקרין ומתרגמין, ויש נקרין ולא מתרגמין, ויש לא נקרין ולא מתרגמין". כך היא הגירסא שלפנינו. וגירסא

כנגד מי, וכן של חולו של מועד. וי"ל דקים ליה דטעמא דמוסף חשיב לטפויי חד גברא, אבל לטפויי כל כך ביום טוב וביוביה"כ ובשבת לא ס"ל משום כרת וסקילה, אי לא משכחינן כנגד מי". וכן הוא בכתבי היד: הספריה הבריטית 400, מינכן 95, גטינגן 3 וקולומביה 294–295.

⁸⁰. כן הוא בדפוס ונציה ופזורה, ועיין דקדוקי סופרים אות ו.

⁸¹. וכן גרס בפסקי הרי"ד.

⁸². היינו, אלו שיש בהם חידוש, אבל כל השאר (חוץ מהרשימה שלא מתרגמין) לא צריך להזכיר שמתרגמין, כפי התקנה לתרגם את קריאת התורה.

⁸³. אמנם לגירסא שלפנינו (לקמן ע"ב) יש בברייטא: "מעשה דוד ואמנון **לא נקרין ולא מתרגמין**". אכן רבינו שם גורס: "מעשה דוד ואמנון **נקרין ולא מתרגמין**" (כגירסת המשנה). ועיין להלן בהגהה הבאה.

⁸⁴. ובדקדוקי סופרים מבואר שגם בנוסח כת"י ליתא. והוסיף שם שכן משמע מהמאירי, דהנה ז"ל המאירי: "מעשה דוד ואמנון **לא מתרגם** מפני כבוד דוד. ובגמרא אמרו מעשה אמנון נקרא ומתרגם, ומתרגין כאן באמנון בן דוד כאן באמנון